

Intelligence pentru competitivitate și securitate națională în societatea cunoașterii

O scurtă analiză comparativă asupra construirii unui sistem
național de intelligence în România

Marian SEBE

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”
ms.oscsint@gmail.com

Abstract

Odată cu tranziția către economia cunoașterii, valoarea tuturor entităților sociale, organizaționale și individuale este direct dependentă de capitalul ei intelectual și cognitiv. Din nefericire, majoritatea factorilor de decizie se concentrează foarte mult pe bunurile tangibile, ajugând aproape să le ignore pe cele intangibile. Cu toate acestea, pentru a putea naviga în această lume, unde scara globală este direct conectată cu cea locală trebuie ca mai întâi să fie înțeleasă interacțiunea dintre câteva concepte-cheie: politica, economia, cunoașterea, intelligence-ul, competitivitatea și securitatea.

În cadrul noii evoluții a paradigmei, cunoașterea înseamnă valoare, în timp ce intelligence înseamnă putere. De aceea, această lucrare analizează evoluția sistemelor naționale de intelligence în încercarea de a evidenția modelele de interacțiune la nivel internațional, ce pot apoi fi adaptate și reconfigurate pentru a răspunde necesităților statelor în curs de dezvoltare.

Pentru a elabora un model de intelligence național pentru România, studiul se folosește de o analiză comparativă pentru a pune în balanță structura și performanța diferitelor sisteme de intelligence naționale și pentru a extrage acele elemente structurale care se pliază pe abordarea cuprinzătoare a evoluției continue. Pentru a asigura eficiența rezultatelor, am selectat drept entități ce urmează a fi comparate sistemele naționale ale: Statelor Unite, Franței, Marii Britanii, Canadei, Germaniei și Japoniei.

Rezultatele analizei se constituie într-o sumă de linii directe și bune practici, care, odată integrate, pot servi drept model pentru elaborarea unui sistem de intelligence național pentru România, de către factorii de decizie, cu ajutorul mediului academic și a celui privat. Acest produs de cercetare nu se dorește a fi

cuprinzător, având în vedere că există numeroase alte studii de caz care ar putea și ar trebui să fie incluse în această analiză comparativă, pentru a putea contura o imagine de ansamblu evoluției pe care sistemele naționale de intelligence au parcurs-o de-a lungul timpului.

Cu toate că subiectul sistemului național de intelligence a fost abordat anterior, atât la nivel academic, cât și la nivel guvernamental, după cum o dovedesc existența Raportului Carayon și lucrările lui Robert Steele, acest demers a fost mereu întâlnit în state mari, cu o tradiție consolidată în domeniu. Originalitatea acestei lucrări rezidă tocmai în aplicarea analizei comparative pentru a extrage elemente cheie și tipare care pot fi readaptate și reconfigurate pentru un tip diferit de stat, precum România.

Keywords: national intelligence model, competitiveness, national security, Knowledge Society, knowledge capital

Introducere

“We are a smart people, but a dumb Nation and this is something we must be aware of if we to prosper and be secure in the 21 century”
(Steele, 2000:80)

Intelligence-ul național este produs tocmai pentru a garanta securitatea națională, un concept definit la nivel politic, dar găsindu-și rădăcinile în intelligence-ul bazat pe cunoaștere. Și, de aceea, putem concluziona că modul în care este definită securitatea națională este parte a evoluției unui sistem/proces național de intelligence.

În ultimele două decenii, sistemele deschise și arealul surselor deschise (OSINT) a cunoscut o dezvoltare fără precedent. De aceea este esențial să ne raportăm la OSINT într-o manieră diferită față de sursele secrete. O astfel de abordare susține evoluția teoretică și practică a ambelor arii ale intelligence, facilitând integrarea OSINT în ciclul informațional al statului. În același timp, intelligence-ul provenit din surse secrete devine un beneficiar al OSINT.

Dacă am face o analogie între genetică și ciclul de intelligence, găsim câteva aspecte interesante care ne atrag atenția. În cazul organismelor vii există două sisteme care procesează informațiile, unul care funcționează în fundal, dezvoltând caracteristicile speciei, și unul care funcționează în prim plan, cuprinzând aceste activități și care apare drept răspuns sau ca anticipare a evenimentelor din mediul extern¹.

¹ A. Fedanzo (1993) A Genetic View of National Intelligence. *Second International Symposium: National Security & National Competitiveness: OPEN SOURCE SOLUTIONS Proceedings*. volume I. p. 6-14. [Online]. Available from <http://www.phibetaiota.net/1993/12/1993-fedanzo-a-genetic-view-of-national-intelligence/>, p. 6-14

Redefinirea sistemelor naționale de intelligence, într-un context marcat de finalul Războiului Rece, este caracterizată de procese care iau în considerare atât caracteristici globale și naționale, procese care sunt controlabile și, de obicei, secvențiale. Conceptele reformei, transformării și/sau revoluției în intelligence sau în afacerile ce privesc intelligence-ul² sunt utilizate cel mai adesea pentru a evidenția complexitatea schimbărilor ce intervin la nivel uman, instituțional și conceptual. Obiectivul acestor schimbări constă în formarea și atingerea unei noi abilități – adaptabilitatea la un mediu în continuă tranziție. Aceasta este singura cale pentru ca o entitate socială să câștige un avantaj competitiv. Această lucrare utilizează analiza comparativă pentru a studia transformarea care a marcat evoluția sistemelor naționale de intelligence, în ultimele decenii, concentrându-se pe câteva studii de caz semnificative precum cele ale Statelor Unite, Marii Britanii sau Canadei.

Structuri naționale de intelligence

Pentru a putea realiza o analiză comparativă a structurilor naționale de intelligence economic acest studiu utilizează o scală cu patru niveluri intitulată PEKS (P – Political, E – Economic, K – Knowledge and S – Security), dimensiuni ce trebuie să fie generale și constante (însemnând că o analiză suplimentară este necesară pentru a arăta că aceste niveluri sunt întâlnite în fiecare sistem național de intelligence din țările supuse analizei). Cu toate acestea, în cadrul studiului de față, ne vom limita la o analiză globală, deși este important de remarcat constanța (în ceea ce privește timpul, a durat câteva zeci de ani) structurii instituționale, corelată cu flexibilitatea necesară adaptării întregului sistem.

Trebuie remarcat că niciuna din descrierile structurilor naționale de intelligence nu menționează o platformă pentru managementul producției de capital uman cu toate că, dacă ar fi să acordăm o mai mare atenție entităților aflate sub analiză, am realiza că fiecare dintre acestea a făcut din respectivul management obiectivul său strategic.

² D. Barger (2005) *Towards a Revolution in Intelligence Affairs*, RAND Corporation, National Security Research Division. [Online]. Disponibil la http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/technical_reports/2005/RAND_TR242.pdf, p. 33-47.

Chiar dacă sintagma „intelligence economic” pare să își găsească originile într-un context național de intelligence, ea este în realitate rodul unei abordări interdisciplinare. Economicul este un mijloc de a asigura securitatea înțeleasă drept sustenabilitate, un mijloc necesar pentru sistemul de valori, un mijloc și nu un scop în sine.

Este vital să înțelegem că prin utilizarea metodelor analizei comparative, are loc un proces de convergență al sistemelor naționale de intelligence la nivel structural și funcțional, un proces pe care statele nu au avut înțelepciunea să îl pregătească din timp.

Pe lângă toate acestea, motivul din spatele necesității de a înțelege sistemele naționale de intelligence este acela că avem nevoie să deținem o bună cunoaștere a trendurilor și fluctuațiilor (pentru simplul motiv că este vorba despre trendurile care influențează fluctuațiile, atât în termeni statistici, cât și în termeni cognitivi). Ar fi o eroare de neiertat să considerăm România un stat mic și pe români ca incapabili de a se adapta la schimbările pe care le va aduce viitorul. România nu este un stat mic în cadrul UE și, pentru a avea români pregătiți pentru ziua de mâine, oamenii ar fi trebuit să înceapă de ieri să se gândească cum ar trebui să fie ei pregătiți astăzi.

Cazurile analizate în cadrul acestui studiu sunt cele ale Statelor Unite, Franței, Canadei, Marii Britanii, Germaniei și Japoniei. „Cartografierea” nivelului de cunoștințe în domeniul intelligence în diferite colțuri ale lumii este poate una dintre cele mai importante resurse ale oricărei activități ce are legătură cu domeniul intelligence.

Studiu de caz: Statele Unite

Începutul anilor '90 în Statele Unite a însemnat o perioadă de transformări conjuncturale în domeniul intelligence-ului datorate câtorva factori: redefinirea rolului surselor deschise realizată de Robert Steele și crearea conceptului de „smart nation” – o mișcare ce își are originile în cadrul Comunității de Intelligence³ și care își propunea să asigure acces la informațiile deschise și, mai târziu, la educație, la inițiativele de intelligence economic, toate aflându-și existența în contextul sfârșitului Războiului Rece.

Transformarea pe care Robert Steele a adus-o a contribuit la procesul redefinirii arealului Euro-Atlantic în noul context politic în care statele europene indentificaseră și începuseră să implementeze mecanismele conceptuale ale noii paradigme.

³ Un exemplu este crearea în 1995 a COSPO (Community Open Source Program Office) în cadrul CIA.

Chiar dacă nu sunt recunoscute astăzi, conferințele OSINT din Statele Unite și Europa au oferit o bază a diseminării informațiilor în domeniul intelligence către publicul american și european, fără să țină cont că audiența aparținea sau nu domeniului intelligence. Prima astfel de conferință a fost organizată de OSS și site-ul lui Robert Steele, www.oss.net, și a reprezentat pentru unii primul contact nerestricționat cu lumea intelligence-ului, dar și primul pas către răspândirea procesului de construire a unei culturi de intelligence.

În ceea ce privește dimensiunea instituțională, inițiativa ofițerului de Marină în rezervă, James P. Etter, de a crea în 1991 Universitatea Militară Americană, o construcție ce a devenit un simbol al intersecției dintre lumea civilă și militară, cu zona academică funcționând drept principal catalizator, a fost una dintre cele mai importante etape în acest proces.

În noul context politic, inițiativele din zona intelligence s-au multiplicat, asigurând o bună reprezentare a intențiilor americane în termeni non-militari. Ceea ce rezultă este o rețea de instituții interconectate ce apără interesele americane în zonele economică și non-economică.

De aceea, o analiză asupra transformărilor suferite de Universitatea Militară Americană în perioada 1991-2004 dezvăluie secvențialitatea și posibilitatea de a controla întregul proces:

- I. Etapa de cercetare și pregătire a durat 2 ani, începând cu 1991.
- II. Etapa operațiunilor preliminare a durat 3 ani, având acreditare națională.
- III. Maturizarea a durat 3 ani, 1996-1998; de remarcat este că în 1996 Robert Steele lansa conceptul de „Smart Nation”.
- IV. Dezvoltarea a durat 3 ani, 1999-2001.
- V. Extinderea și diversificarea, 2002-2004.

Universitatea Militară Americană este o soluție capabilă să rezolve problema integrării dimensiunilor civilă și militară în cultura de intelligence/OSINT, cu ajutorul conceptului de intelligence academic⁴. Proiectul se

⁴ În cultura politică a Statelor Unite, relațiile civil-militar au fost concepute în cadrul tiparului statului democratic, fiind un subiect de cercetare continuă D .B. Bobrow (1996), *The Civic Role of the Military: Some Critical Hypotheses*, *The Western Political Quarterly*, 19(1), p. 101-111 and O. R. Holsti (1998), *A Widening Gap between the U.S. Military and Civilian Society? Some Evidence, 1976-96*, *International Security*, 23(3), p. 5-42. În deceniile de după Războiul Rece, a devenit dimensiunea central atât pentru noii membri NATO, cât și pentru acțiunile din domeniul securității, așa cum remarcă P. D. Feaver (2003), *Armed Servants. Agency, Oversight, and Civil-Military Relations*, Massachusetts: Harvard University Press and H . Born, M. Caparini, K.W. Haltiner, J. Kuhlmann (2006), *Civil-Military Relations in Europe Learning from crisis and institutional change*, Routledge, New York: Taylor & Francis Group.

preconizează că va continua până în 2015, deoarece întregul sistem academic se află acum sub incidența transformărilor ce vor oferi posibilitatea unei soluții integrate la nivelul națiunii.

Un exemplu recent îl constituie raportul Defense Science Board (2014), care a indentificat lacune ale Comunității de Intelligence în ceea ce privește capacitatea de monitorizare a dimensiunii nucleare la nivel global. Acest raport susține că eliminarea acestor lacune ar trebui să fie o prioritate națională. Documentul recomandă noi instrumente pentru monitorizare, inclusiv cercetarea surselor deschise și comerciale, alături de o analiză cantitativă elaborată.

„În unele cauze această problemă se datorează într-o anumită măsură lipsei unei pregătiri temeinice, ce necesită o conștientizare a finitudinii cunoștințelor disponibile, o înțelegere a cât de departe se poate merge în elaborarea unor concluzii în baza acestor cunoștințe, precum și o dorință de a interoga aceste concluzii, pentru a le testa rezistența. Dar aceste lacune și eșecuri sunt și rezultatul unei deficiențe instituționalizate a cadrului în care guvernul american realizează procesul de recrutare și pregătire a analiștilor de intelligence.”⁵

Rețeaua de instituții publice care sprijină Sistemul Național de Intelligence a fost extinsă prin parteneriate cu mediul privat și cu publicul, iar un proces de externalizare concentrat pe sporirea capacităților în zone cheie este în curs de implementare. Un exemplu al acestei evoluții îl constituie parteneriatul CIA cu In-Q-Tel, o organizație nonguvernamentală, nonprofit, cu misiunea de a investi în tehnologii ce ar putea răspunde nevoilor Comunității Americane de Intelligence.

Structura de intelligence economic a Statelor Unite este conturată în jurul a ceea ce putem numi „paradigma Vannevar Bush”, conținând:

- Relațiile micro-macro dintre componenta P (zona colorată în alb) și restul sistemului; în termeni practici, Casa Albă posedă o reprezentare a sistemului (aceeași din 1947), precum și o responsabilitate pentru puterea politică.
- Componenta S (zona colorată în galben) este în totalitate integrată cu celelalte componente, prin intermediul fuziunii de informații și prin intermediul mecanismelor de configurare a deciziilor; se manifestă în practică drept o interfață între prima componentă și restul componentelor.

⁵ G. Kulacki (2014) Defense Science Board off point open source intelligence reform, Union of Concerned Scientists. [Online]. Available from <http://allthingsnuclear.org/defense-science-board-off-point-on-open-source-intelligence-reform/> [Accesat: 10 ianuarie 2014].

- Componenta C (zona colorată în verde) este de la început destinată integrării tipurilor de cunoaștere specifice economiei de apărare și economiei civile; unul din elementele instituționalizate este reprezentat de NSF (National Science Foundation, ce nu apare în figură).
- Componenta E (zona colorată în violet) deține o orientare explicit hegemonică în cadrul rețelei de teorie a păcii democratice. Este orientată către exterior, deoarece bunăstarea internă se află într-o totală dependență de performanța externă – bunăstarea de acasă este atinsă cu ajutorul capitalului importat din exterior (însemnând mai mult decât comerț și economie tangibilă).
- Componenta portalurilor (zona colorată în albastru) este corespondenta ideii MEMEX a lui Vannevar Bush, reprezentată cu ajutorul conceptului virtualizării în interiorul sistemului național de intelligence.



FIGURA 1 – Sistemul național de intelligence al Statelor Unite ale Americii
(Carayon, 2003, Anexa 3)

Studiu de caz: Franța

La începutul anilor '90, ca o reacție internă la provocările globale și prin importul, într-o manieră mai mult sau mai puțin deschisă, a modelelor conceptuale ce au oferit o bază teoretică pentru transformarea sistemului de intelligence american, Franța a demarat propriul proiect de redefinire a sistemului național de securitate. Principalele niveluri de acțiune pentru Franța au fost cel academic, economic și teritorial. În consecință, o instituție de învățământ superior a fost fondată pentru a se dedica mijloacelor și practicilor „războiului economic”. Mai mult, o rețea națională de instituții publice și private a fost creată pentru a gestiona problemele teoretice și practice conexe zonei intelligence-ului. Abordarea franceză a fost orientată în mod deschis către o cultură de intelligence și către o viziune realistă asupra problemelor conexe sustenabilității statului în viitor⁶.

Ceea ce diferențiază proiectul francez este caracterul său centralizat, în concordanță cu filozofia politică franceză. De aceea, pornind de la acest background și de la rețeaua existentă (dezvoltare la nivelul întregului stat), conceptul de intelligence teritorial⁷ este definit drept supliment al intelligence-ului economic.

⁶ e. g. „Chiar și în timpul Războiului Rece, culegerea de informații în domeniile economic, tehnologic și industrial dintr-un stat aliat nu era compatibilă cu statutul de aliat pe care propriul stat îl avea. Competiția în ceea ce privește tehnologia, comerțul și industria este mai puternică acum decât era în timpul Războiului Rece. Ar trebui ca un accent mult mai puternic să fie pus pe această diferență, precum și asupra spionajului industrial.”, citat din Schweizer, Peter. *Friendly Spies: How America's Allies Are Using Economic Espionage to Steal Our Secrets*, New York: The Atlantic Monthly Press, 1993.

⁷ Relația dintre știința teritoriului și știința politicului a fost inițiată drept punct de referință al culturii politice franceze prin contribuția lui André Siegfried (1875-1959), părintele fondator al geografiei electorale și metodelor de analiză corespondente e.g. A. Siegfried, *Le Canada et l'impérialisme britannique*, p. 3-58 în A. Siegfried, P. de Rousiers, M. de Périgny, F. Roz, A. Tardieu (1911), *Les questions actuelles de politique étrangère dans l'Amerique du Nord*, Paris: Librairie Félix Alcan; A. Siegfried (1913), *Tableau politique de la France de l'Ouest sous la Troisième République*, Paris: Armand Colin; A. Siegfried (1954), *Tableaux des États-Unis*, Paris: Armand Colin, etc. Alte două elemente sunt relevante pentru acest domeniu. În primul rând, este de remarcat că această abordare este complet diferită de cea geopolitică, cea clasică ori cea modernă; acest aspect a fost tratat în cadrul cursului lui S.G. Sebe, *Analytical Spatial Theories in Political Science*, Faculty of Political Science, University of Bucharest, 1998-2000 (nepublicat). În al doilea rând, aceste abordări sunt incluse în clasa metodelor de cercetare ale științei politice; un exemplu revelant pentru România este teza de doctorat a lui S. Matei, *Romania at voting age: 18 years of electoral change in post-communism*, Lambert Academic Publishing, 2012.

Fiecare dintre aceste inițiative devine o axă de ghidare pentru studiul de față. Două clarificări adiționale vin pentru a întări ideea de secvențialitate și posibilitate de control în ceea ce privește crearea unui sistem național de intelligence în Franța.

De aceea, o analiză a etapelor prin care sistemul de intelligence francez a trecut între 1989 și 2004 dovedesc această secvențialitate și posibilitate de control al procesului:

I. 1989-1991 – identificarea problemelor prin dezbateri academice între experți (studiile lui Bernard Naboulek, Christian Harbulot și Philippe Baumard);

II. 1992-1993 – crearea unui grup de analiză pentru subiectul „intelligence economic și strategia întreprinderilor” în cadrul Comisariatului General al Planificării, sub președinția lui Henry Martre;

III. 1994 – publicarea „Raportului Martre” ce cuprindea propuneri precum: evaluarea potențialului existent al competențelor și rețelelor de informații la scară națională și regională; definirea structurilor și a mijloacelor necesare de dispunere în rețea și instituirea de proceduri comune.

IV. 1995 – crearea „Competitiveness and Economy Security Committee”: format din șapte persoane cheie alese în baza experienței, autorității și competențelor în domeniile intelligence-ului economic, pentru o perioadă de 3 ani, cu obiectivul clar de a sprijini implementarea deciziilor Guvernului în ceea ce privește competitivitatea și securitatea economică, și de a oferi sfaturi pentru elaborarea și implementarea politicilor în domeniu, în așa fel încât să asigure coerența și coordonarea tuturor acțiunilor întreprinse;

V. 2003 – publicarea „Raportului Carayon” privind intelligence-ul economic, competitivitatea și coeziunea socială;

VI. 2004 – crearea General Delegation for Economic Intelligence în cadrul Ministerului Economiei și Finanțelor;

VII. 2008 – Cartea Albă a Apărării și Securității Naționale lansată de către Administrația Sarkozy, care încearcă să integreze toate inițiativele anterioare într-un sistem național de intelligence;

VIII. 2009 – lansarea oficială a DCRI (Directoratul Central al Intelligence-ului Intern) și crearea DDRI (Directoratele Departamentale ale Intelligence-ului intern)

IX. Septembrie 2009 – adoptarea unui decret de înființare a delegației inter-ministeriale pentru intelligence economic, plasată sub coordonarea Secretariatului General al Ministerului Economiei. Aceasta are misiunea de a elabora și promova politici publice în domeniile intelligence-ului economic și de a evalua eficacitatea lor⁸.

Rețeaua națională de instituții publice care susțin sistemul național de intelligence a fost extinsă prin parteneriate cu organizații private și non-guvernamentale (prin grupuri de lobby și ONG-uri renumite ce se ocupă de management) ce acționează în interiorul UE, cel mai adesea la Bruxelles, având drept principal scop apărarea intereselor Franței. Un astfel de exemplu este reprezentat de relația dintre Compagnie Européenne d'Intelligence Stratégique (CEIS) și EUROSINT Forum.

Principalele etape succesive prin care a trecut Franța în cadrul procesului de definire a matricei pentru sistemul său național de intelligence, cuprinzând perioada 1994-2008, au fost deja menționate anterior. Cu toate acestea, există câteva realizări importante regăsite în Raportul Carayon, prin intermediul cărora pot fi învățate multe elemente utile în momentul aplicării modelului românesc. În primul rând, conceperea sistemului francez utilizează o abordare centrată pe stat, care îl aduce mai aproape de tradiția românească în domeniu. În al doilea rând, mentalitatea elitei franceze este una de orientare socialistă (urmărind tradiția socialistă europeană, nu pe cea rusească), care face ca o transformare radicală să fie imposibilă. Datorită motivelor menționate anterior, vom arăta care elemente din modelul american lipsesc din cel francez, indicând în consecință amprenta distinctă a lui Henri Martre.

Componentele instituționale care lipsesc nu au putut fi incluse în cadrul instituțiilor deja existente din cauza problemelor de mentalitate deja menționate și, de aceea, după ce au fost identificate, acestea au fost instituționalizate separat (acesta a fost cazul „Școlii de război economic” și a altor instituții similare).

⁸ C. Countenceau, F. Barbara, W. Everett, A. Gilliéron, X. Jacquin, M. Poullain, C. Valle and E. De Vigouroux D'Arvieu, (2010), *Guide Pratique de l'Intelligence Économique*, Paris: Eyrolles, p. 4.

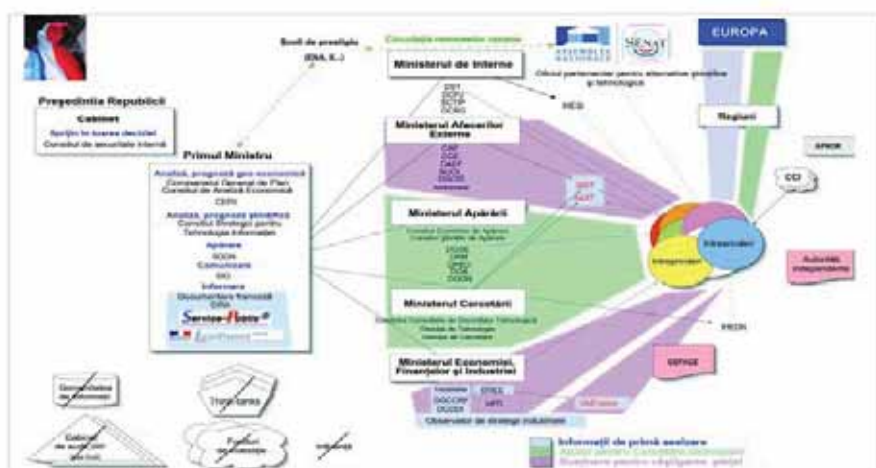


Figura 2 – Sistemul de Intelligence Național al Franței
(Carayon, 2003, Anexa 6)

Legătura integrantă dintre economia de apărare și cea civilă este păstrată (zona colorată în verde), funcționând ca și în cazul american drept origine a comunității OSINT. Orientarea spre hegemonie este păstrată (zona colorată în violet). Mai mult, dimensiunea suportului decizional a fost asigurată prin intermediul dezvoltării unei agenții franceze de cotare economică COFACE – Compagnie Française d'Assurance pour le Commerce Extérieur.

Abordarea tradițională franceză la nivel teritorial a fost reconceptualizată pentru că cea mai apropiată zonă este Uniunea Europeană. De aceea, întregul concept a fost extins printr-un sistem similar către avertizare timpurie la nivel teritorial și informațional. Pozițiile cheie de plasare a elementelor de dirijare a schimbării au fost identificate în interiorul instituțiilor nou-create (ADIT – Agence pour la Diffusion de l'Information Technologique, INIST – Institut de l'Information Scientifique et Technique and UbiFrance), destinate flexibilizării sistemului fără a-l schimba radical din punct de vedere structural. De exemplu, marile școli, care au furnizat Franței membrii elitei timp de 200 de ani (École de Mines, École Normale Supérieure, École Polytechnique și École des Affaires), și-au păstrat pozițiile.

Studiu de caz: Canada

Cazul Canadei este cel mai important pentru analiza noastră deoarece sistemul național de intelligence canadian nu a fost conceput și implementat pentru hegemonie, Canada nefiind în poziția de a pretinde un asemenea statut. Mai mult, Canada are un parteneriat cu Statele Unite și cu UE în domeniul intelligence, fiind unul dintre cei mai importanți contributori la bazele de date cu privire la modalitatea de a face sistemul mult mai flexibil (prin dezvoltarea sistemelor educaționale în domeniul intelligence și prin construirea unui model teoretic în intelligence).

Comportamentul Canadei este unul de intervenție discretă în toate domeniile de activitate, fiind orientat în totalitate către mediul extern și către cunoașterea modalității de a-și întări reputația, dar și către cunoașterea celor mai bune modalități de capitalizare a acesteia.

Sistemul național de intelligence canadian este unul ofensiv, destinat nu doar competiției economice, ci și „războiului cunoașterii”. În ceea ce privește construirea sistemului de intelligence canadian, următoarele elemente necesită atenție:

- Componenta dedicată securității naționale (zona galbenă) este parte a comunității de intelligence și furnizează suport decizional doar guvernului federal.

- Componenta de cercetare-dezvoltare este distribuită între cucerirea modulelor de piață (zonele violet) pentru obiectivele Cercetării Aplicate și ale Cercetării Comerciale și societatea civilă organizată ca un forum de ONG-uri pentru obiectivele Cercetării Fundamentale și cele ale Cercetării Aplicate. Chiar dacă figura nu include un sistem de producere a cunoașterii, trebuie să luăm în considerare că statul canadian are o anumită particularitate ce constă în integrarea think-tank-urilor în procesul de luare a deciziilor, fie el guvernamental sau privat.

- Componenta de avertizare timpurie este conectată în mod explicit la conceptul de oportunitate și este integrată în cucerirea modulelor de piață (zona violet).

O altă particularitate a sistemului canadian este faptul că reunește toate organizațiile profesionale în module mixte, care combină acțiunile de cucerire a piețelor cu cele legate de intelligence (unul din primele sisteme din Lume în care sectorul economic este perceput drept analog unui sector aflat în cadrul unui război).

Sistemul de intelligence canadian este practic orientat către dezideratele discreției și acțiunii integrate.

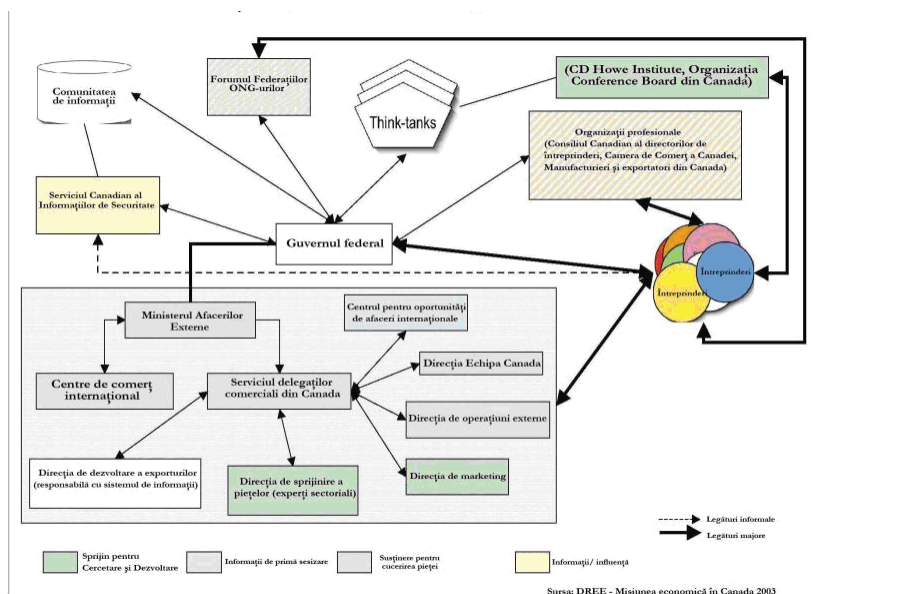


Figura 3 – Sistemul Național de Intelligence Canadian
(Carayon, 2003, Anexa 7)

Studiu de caz: Germania

Cazul german, de asemenea, funcționează drept un model bun de studiu. Activitățile de intelligence și influență (modulele colorate cu galben) sunt coordonate de un sistem destinat în exclusivitate pentru un astfel de scop, precum și de către syndicate (analiza OSINT conduce la această concluzie) și prin serviciul de informații german, BND. Mai mult, aceste categorii de activități sunt distribuite în cadrul tuturor componentelor societale, de la ONG-uri la presă, conglomerate private, diplomați etc.

O caracteristică distinctă a sistemului german este caracterul său mixt, care este mult mai puternic decât în cazul Canadei. În completare la cele menționate anterior, informațiile de primă sesizare sunt distribuite atât prin intermediul componentei corporatiste, cât și prin intermediul organizațiilor profesionale.

Structura federală a Germaniei este transformată în această figură în criteriu de segmentare a celorlalte module. Spre exemplu, suportul fiecărei activități este direct oferit de către landuri prin universități ce integrează activități de cercetare fundamentale, aplicate, practice și comerciale. Au fost

inițiate strategii la nivel național pentru a crește integrarea universităților, centrelor de cercetare și corporațiilor. Spre exemplu, în Karlsruhe a fost fondat un institut tehnologic în 2009, ce aduce împreună portofoliul de competențe al Universității Karlsruhe și al Forschungszentrum Karlsruhe.

Orientarea către cucerirea piețelor este gestionată de către activitatea de intelligence condusă de sistemul bancar, combinată cu sectorul corporațiilor și consultanța financiară.

Modelul nu include analogul francez COFACE, și anume HERMES, agenția germană de cotare (un proiect condus de Universitatea din Ilmenau în perioada 1993-2000 și apoi transferat la nivel federal).

Comunitatea de intelligence germană este una din cele mai avansate din Europa, iar unul dintre cei mai relevanți indicatori ai succesului său este activitatea Springer Publishing House din Berlin, care a coordonat numeroase colecții de cărți dedicate intelligence-ului în ultimii 10 ani, majoritatea dintre ele nefiind traduceri după autori străini, ci lucrări ale autorilor germani; de aceea, chiar dacă această comunitate de intelligence germană nu este la fel de vizibilă ca alte comunități europene și din lume, abilitățile sale o recomandă drept un actor extrem de competitiv pe scena europeană.

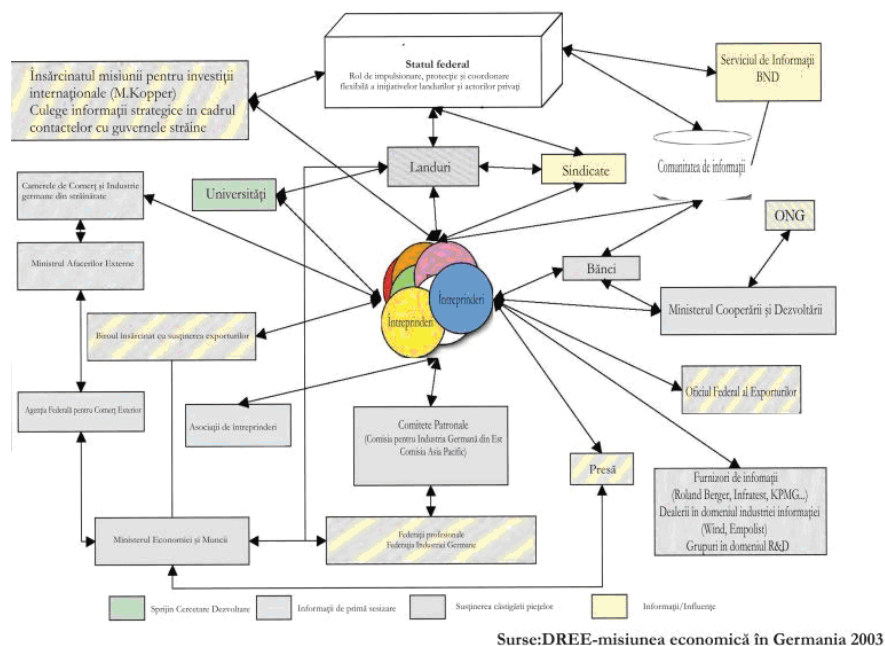


Figura 4 – Sistemul Național de Intelligence al Germaniei
(Carayon, 2003, Anexa 7)

Studiu de caz: Marea Britanie

Sistemul național de intelligence al Marii Britanii este un sistem de intelligence cu o comunitate interesată direct de piața externă, ceea ce este perfect de înțeles având în vedere trecutul colonial al țării. Este vorba despre un sistem, cel mai conectat la cel american, un sistem ce se bucură de relații simbiotice cu cel american de mai bine de 50 de ani.

Activitatea de intelligence funcționează în cadrul rețelei globale prin intermediul a 3 module: serviciile de intelligence, compartimentele BI (tradiția acestora a început odată cu William Petty în 1960) și Ministerul Afacerilor Externe al Commonwealth-ului alături de sistemul său de ambasade.

Sistemele financiar-bancare sunt un mix format din activitate de intelligence, cucerirea piețelor și comunitatea de intelligence.

Sistemele de ONG-uri sunt senzori și analizatori (conform modelului Waltz cu privire la bunăstarea informațională) ai informațiilor de primă sesizare și ai suportului decizional pentru restul sistemelor.

Sistemele de influență sunt distribuite în cadrul conceptelor centrale de club și lobby, care generează o incredibilă varietate de instituții prezente în toate segmentele sociale din cadrul țării și din cadrul vechiului Commonwealth.

Think-tank-urile tradiționale au filtrat întotdeauna cercetările fundamentale și aplicate, realizate de universități și institute într-un format util pentru procesul de decizie în zona guvernamentală, în cadrul corporațiilor și a instituțiilor militare. Acest fapt ar trebui să atragă atenția asupra profilului psihologic al celor pregătiți în cadrul acestor instituții.

Un număr de instituții britanice au criterii de pregătire și selecționare ce solicită în primul rând profesionalism și, acestea fiind aplicate la nivelul politicilor statului pentru o lungă perioadă de timp, a dus statistic la rezultate remarcabile.

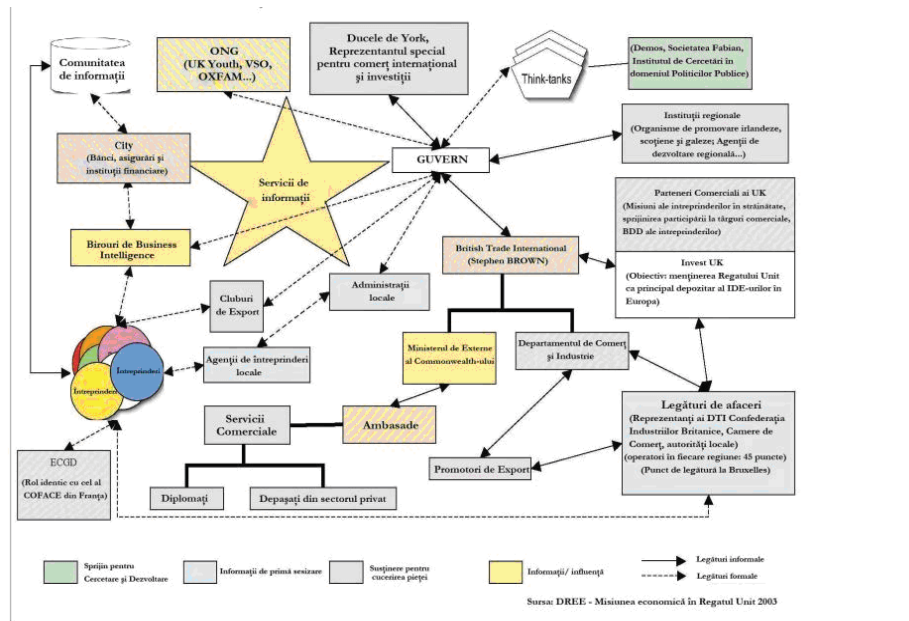


Figura 5 – Sistemul Național de Intelligence Britanic

Studiu de caz: Japonia

Cazul Japoniei merită un tratament particular datorită următorilor factori:

Este singurul sistem național de intelligence organizat dinamic, nu într-o rețea secvențială, ci într-una statică, ce permite o virtualizare adaptabilă.

Această caracteristică este rezultatul a doi factori. Primul este ciclul PDCA (Plan, Do, Check, Act), un ciclu definit de către Deming pentru procesele producției industriale din anii '50, iar al doilea este reprezentat de principiile de management formulate de Brucker (în aceeași perioadă). Sinteza lor în ceea ce privește intelligence-ul de marketing politic combinat cu sistemul de valori japonez a dus la acest deznodământ. Așa cum ciclurile PDCA⁹ și OODA¹⁰ sunt simbiotice, structura conceptuală a

⁹ PDCA – Plan, Do, Check, Act – model elaborat de Dr. Edwards Deming, the father of modern quality check and Walter Andrew Shewhart.

¹⁰ OODA – Observation, Orientation, Decision, Action – the OODA cycle elaborated by John Boyd.

managementului plasează arhitectura unui astfel de sistem pe o poziție specială, conferindu-i un grad de flexibilitate ce înlesnește adaptarea dinamică.

De aceea, japonezii au elaborat un ciclu PDCA extins din cel legat de producția industrială, drept componentă a economiei tangibile, rezultând un ciclu organizațional de intelligence¹¹. După cum putem remarca, diagrama include toate elementele fundamentale ale sistemului japonez. Aceste elemente sunt plasate pe o platformă informațională (reprezentată de pentagonul în formă de stea din centru) ce asigură dinamica actualizării informațiilor. Caracteristica micro/macro conferă coeziune informațiilor și interoperabilitate sistemului. Mai mult, Japonia are singurul sistem național de intelligence cu o acumulare micro/macro, însemnând că acumularea de cunoaștere la nivel de companie funcționează după aceeași logică după care funcționează și acumularea de cunoaștere la nivel statal. Valoarea adăugată constă în transformarea informațiilor în intelligence la nivelul fiecărei organizații.

Ca și în cazul britanic, JETRO (Japan's External Trade Organization) integrează împreună cu federațiile profesionale intelligence-ul și cucerirea piețelor, cele două funcționând drept componente dinamice.

O altă caracteristică fundamentală este faptul că informațiile de primă sesizare sunt de obicei identificate în zona științifică, în special ca rezultat al cercetărilor fundamentale și aplicate în etapele inițiale ale acestora. Acest element conferă sistemului o bună capacitate de predicție.

După cum am menționat anterior, orientarea către hegemonie se manifestă în cazul Japoniei nu numai în zona economicului, ci și în ceea ce privește universitățile și institutele de cercetare concentrate pe studiul piețelor străine (deoarece fiecare entitate a pieței interne are clar stabilită propria poziție datorită mecanismelor de acumulare dinamice).

Sindicatul sunt integrate și ele în acest ciclu, fiindu-le atribuite puteri de decizie. Prin aceasta, cel care a conceput sistemul japonez își dorește să atingă un anumit nivel al coeziunii sociale în cadrul sistemului. Băncile sunt precepute drept factori de integrare pentru informațiile de primă sesizare și pentru procesele de cucerire a noilor piețe. SME-urile se

¹¹ În acord cu teoria lui Wilensky (1967), unde principala caracteristică este integrarea componentelor guvernamentale și ale corporațiilor, în vederea obținerii unui avantaj competitiv pentru statul-națiune.

află în legătură cu think-tank-urile prin intermediul unui canal regulat separat, profitând de ajutorul lor în cadrul activităților conduse de JETRO.

Statului îi este, în realitate, conferit un rol de coordonator în domeniul informațiilor științifice, realizându-se diferența între ciclurile de intelligence ale corporațiilor și resursele de intelligence ale sistemului. Analiza acestui sistem este importantă nu doar din perspectiva similarităților cu ciclul OODA¹², dar și din perspectiva naturii sale dinamice.

Inițial, experții japonezi în domeniul marketing intelligence-ului au construit capabilitățile de intelligence ale marilor corporații japoneze și soluțiile pe care acestea le oferă, fapt ce au dus în final la geneza sistemului național de intelligence japonez.

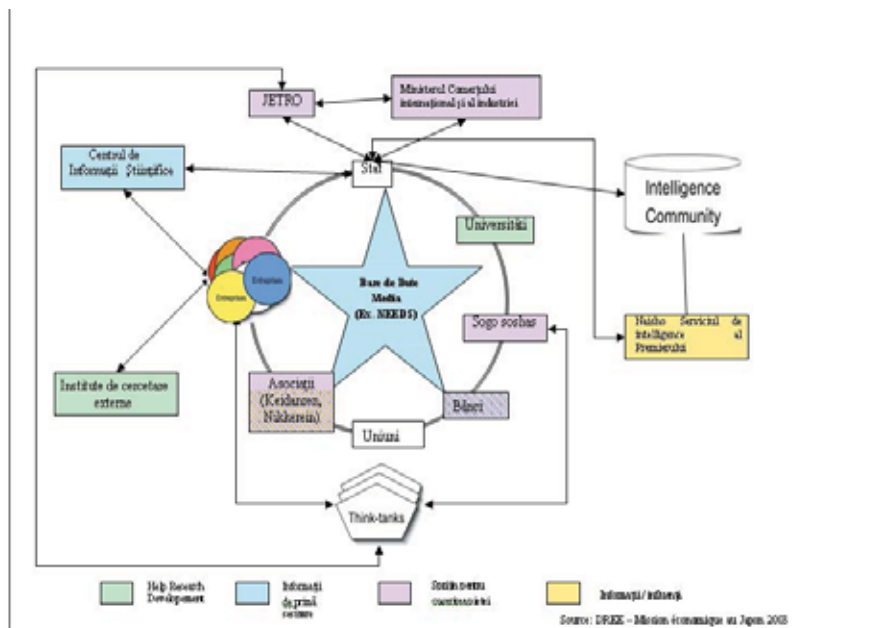


Figura 6 – Sistemul Național de Intelligence Japonez
(Carayon, 2003, Anexa 7)

¹² Între timp a revenit un subiect de cercetare în zona Euro-Atlantică.

Bibliografie

1. BARGER, D. (2005) *Towards a Revolution in Intelligence Affaires*, RAND Corporation, National Security Research Division. [Online]. Available from http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/technical_reports/2005/RAND_TR242.pdf [Accesat: 10 ianuarie 2014].
2. BOYD, J. R. (1976) *Destruction and Creation*, US Army Command and General Staff College, [Online]. Available from http://goalsys.com/books/documents/DESTRUCTION_AND_CREATION.pdf [Accesat: 10 ianuarie 2014].
3. CARAYON, B. 2003 "Intelligence Economique, competitivite et cohesion sociale", Paris: La Documentation française,, [Online]. Available from <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/074000410/0000.pdf>. [Accesat: 10 ianuarie 2014].
4. COUNTENCEAU, C., BARBARA, F., EVERETT, W., GILLIÉRON, A., JACQUIN, X., POULLAIN, M., VALLE, C. and DE VIGOUROUX D'ARVIEU, E. (2010) *Guide Pratique de l'Intelligence Économique*, Paris: Eyrolles.
5. FEDANZO, A. (1993) A Genetic View of National Intelligence. *Second International Symposium: National Security & National Competitiveness: OPEN SOURCE SOLUTIONS Proceedings*. volume I. p. 6-14. [Online]. Available from <http://www.phibetaiota.net/1993/12/1993-fedanzo-a-genetic-view-of-national-intelligence/>. [Accesat: 10 ianuarie 2014].
6. KOTLER P. and SINGH R. (Winter 1981) Marketing Warfare in the 1980s. *Journal of Business Strategy*. vol. 1. Issue 3. p. 30-41.
7. KULACKI, G. (2014) *Defense Science Board off point open source intelligence reform*, Union of Concerned Scientists. [Online]. Available from <http://allthingsnuclear.org/defense-science-board-off-point-on-open-source-intelligence-reform/> [Accesat: 10 ianuarie 2014].
8. ROTHBERG, N. H. and ERICKSON, G. Scott (2005) *From Knowledge to Intelligence*, Elsevier,.
9. STEELE, R .D. (1996) Creating a Smart Nation: Strategy, Policy, Intelligence, and Information. *Government Information Quarterly*, vol. 13(2). p. 159-173.
10. STEELE, R. D. (1996) Smart Nations: Achieving National Security and National Competitiveness in the Age of Information. *Bulletin - American Society for Information Science*. 23, (1). p. 8-10.

11. STEELE, R.D. (2000), *On Intelligence: Spies and Secrecy in an Open World*, Fairfax, VA: Armed Forces Communications and Electronics Association.
12. WILENSKY, H. L. (1967) *Organizational Intelligence: Knowledge and Policy in Government and Industry*, California: Basic Books.
13. WILENSKY, H. L. (2002) *Rich Democracies: Political Economy, Public Policy, and Performance*, California: University of California Press.

Marian Sebe este profesor asociat în cadrul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”. A fost, de asemenea, profesor asociat în cadrul Facultății de Științe Politice a Universității București, Departamentul Relații Internaționale. Activitatea sa de predare și cercetare este centrată pe teme precum intelligence-ul strategic, surse deschise și intelligence competitiv. Marian Sebe a ocupat funcția de director executiv al uneia dintre primele firme de consultanță din România în domeniul intelligence-ului competitiv/intelligence pentru afaceri și managementului cunoașterii. Începând cu 2009 este coordonatorul mai multor proiecte în domeniul surselor deschise, intelligence competitiv și programe de pregătire în domeniul intelligence-ului și surselor deschise, îndeplinind rolul de facilitator pentru formatori, precum și cel de coordonator al programelor de tip formare de formatori în scopul îndeplinirii obiectivelor acestor programe. Marian Sebe este membru al Comitetului științific al Revistei Române de Studii de Intelligence. El este membru SCIP – *Strategic and Competitive Intelligence Professionals* – din 2002 (<http://www.scip.org>).